

۱۵۹۹۱۱۱۰
چاپ اول

فرهنگ جامع

حقوق و تکالیف شهروندی

جلد اول

مؤلفین:

علی حمزه پور، دکتری تخصصی حقوق بین الملل

حسن برادران، دکتری تخصصی حقوق عمومی

مسعود آزاد فلاح، کارشناس ارشد حقوق خصوصی

سید محمود موسوی، کارشناس ارشد حقوق خصوصی

عنوان قراردادی	: ایران. قوانین و احکام
عنوان و نام پدیدآور	: Iran. Laws, etc فرهنگ جامع حقوق و تکالیف شهروندی / مؤلفین [صحیح: گردآوردگان] علی حمزه پور، حسن برادران، مسعود آزادفلاح، سید محمود موسوی.
مشخصات نشر	: تهران : کمک آزمون، ۱۳۹۷-
مشخصات ظاهری	: ج.
شابک	: ج. ۹۱-۰۸۶-۰۴۹۸-۰۶۰۰-۹۷۸:
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: حقوق مدنی -- ایران
موضوع	: Civil rights -- Iran
موضوع	: شهروندان ایرانی
موضوع	: Civics, Iranian
شناسه افزوده	: حمزه پور، علی، ۱۳۵۳ - ، گردآورنده
شناسه افزوده	: برادران، حسن، ۱۳۵۴ - ، گردآورنده
شناسه افزوده	: آزادفلاح، مسعود، ۱۳۵۶ - ، گردآورنده
شناسه افزوده	: موسوی، سید محمود، ۱۳۴۸ - ، گردآورنده
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۱/۴/۵۰ KMH
رده بندی دیویی	: ۴۶/۵۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۱۳۸۵۸۶

نام کتاب: فرهنگ جامع حقوق و تکالیف شهروندی

انتشارات: کمک آزمون

چاپخانه و صحافی: شریف

مؤلفین: علی حمزه پور، حسن برادران، مسعود آزاد فلاح، سید محمود موسوی

صفحه آرایشی: بهنو

نوبت و سال چاپ: اول ۱۳۹۷.

شابک جلد اول: ۹-۰۸۶-۰۴۹۸-۰۶۰۰-۹۷۸

شمارگان: ۱۰۰۰

قیمت: ۳۵۰۰۰ تومان

مرکز پخش: تهران. میدان انقلاب. خیابان آزادی. بعد از جمالزاده شمالی. ساختمان ۱۳۹ پلاک ۶۱ طبقه اول واحد ۱۱ و ۱۲
تلفن مرکز پخش ۰۲۱۶۶۱۲۴۵۳۱-۰۲۱۶۶۱۲۴۵۱۸

کلیه حقوق مادی و معنوی اعم از طرح، سبک و نام کتاب و... متعلق به موسسه کمک آزمون بوده و هرگونه کپی، تکثیر و انتشار کتب مشابه و تقلید از سبک و شکل و نحوه ارائه مطالب در کتب، جزوات و نرم افزارها غیر مجاز بوده و با متخلفین برخورد قانونی خواهد شد.

فهرست مطالب

سخن نویسنده.....	۲۳
فصل اول- منشور حقوق شهروندی و تطبیق آن با قوانین موضوعه.....	۲۹
آنچه در این بخش می خوانیم :	۲۹
منشور حقوق شهروندی	۳۰
۱- حق حیات، سلامت و کیفیت زندگی.....	۳۱
۲- حق کرامت و برابری انسانی.....	۳۳
۳- حق آزادی و امنیت شهروندی.....	۳۴
۴- حق مشارکت در تعیین سرنوشت.....	۳۵
۵- حق اداره شایسته و حسن تدبیر.....	۳۶
۶- حق آزادی اندیشه و بیان.....	۳۷
۷- حق دسترسی به اطلاعات.....	۳۹
۸- حق دسترسی به فضای مجازی.....	۳۹
۹- حق حریم خصوصی.....	۴۰
۱۰- حق تشکل، تجمع و راهپیمایی.....	۴۲
۱۱- حق تابعیت، اقامت و آزادی رفت و آمد.....	۴۳
۱۲- حق تشکیل و برخورداری از خانواده.....	۴۴
۱۳- حق برخورداری از دادخواهی عادلانه.....	۴۵

- ۱۴- حق اقتصاد شفاف و رقابتی ۴۸
- ۱۵- حق مسکن ۵۰
- ۱۶- حق مالکیت ۵۰
- ۱۷- حق اشتغال و کار شایسته ۵۱
- ۱۸- حق رفاه و تأمین اجتماعی ۵۲
- ۱۹- حق دسترسی و مشارکت فرهنگی ۵۴
- ۲۰- حق آموزش و پژوهش ۵۶
- ۲۱- حق محیط زیست سالم و توسعه پایدار ۵۸
- ۲۲- حق صلح، امنیت و رفاه ۵۹
- فصل دوم - دانستنی های حقوق شهروندی در حوزه حقوق کیفری ۶۱
- گفتار اول - نحوه برخورد و رفتار در محیط دادگاه یا دادرسی ۶۲
- گفتار دوم - منشور حقوق متهم ۶۷
- بخش اول - حقوق متهم در مرحله کشف جرم و تحقیقات ۶۸
- ۱- دادرسی مبتنی بر قانون و رعایت بی طرفی و رسیدگی سریع ۶۸
- ۲- بی گناه تلقی کردن همه افراد و ممنوعیت اقدامات محدود کننده و سلب آزادی ۶۸
- ۳- حق اطلاع از موضوع و ادله اتهام انتسابی و حقوق آیین دادرسی ۶۹
- ۴- رعایت حقوق شهروندی ۶۹
- ۵- متوقف شدن تعقیب و دادرسی به علت مبتلا شدن به جنون ۷۰

- ۶- ممنوعیت افشای اطلاعات و انتشار تصویر و سایر مشخصات متهم در روزنامه‌ها ۷۰
- ۷- نداشتن حق اخذ تأمین از متهم توسط ضابطان دادگستری ۷۱
- ۸- ممنوعیت تحت نظر قرار دادن متهم بیش از ۲۴ ساعت در جرائم مشهود ۷۱
- ۹- تفهیم حقوق متهم ۷۲
- ۱۰- لزوم ارائه اوراق هویت ضابطان دادگستری ۷۲
- ۱۱- حق انتخاب وکیل ۷۲
- ۱۲- حق اطلاع خانواده متهم از تحت نظر بودن وی ۷۳
- ۱۳- ممنوعیت اجبار یا تهدید متهم در بازجویی‌ها ۷۳
- ۱۴- ضرورت اتخاذ تصمیم از سوی بازپرس در مواقع معذوریت نسبت به متهمان بازداشتی ۷۴
- ۱۵- حق درخواست معاینه محل، تحقیق - سررسید - بازرسی و کارشناسی ۷۵
- ۱۶- عدم جواز تفتیش و بازرسی در صورت عدم حصول ین قوی ۷۶
- ۱۷- ممنوعیت کنترل ارتباطات مخابرات افراد ۷۶
- ۱۸- ممنوعیت عدم احضار در صورت نداشتن دلیل قانونی ۷۶
- ۱۹- رعایت امانتداری در درج اظهارات متهم ۷۷
- ۲۰- تعیین مترجم برای غیرفارسی زبان و ناشنویان و لالان ۷۷
- بخش دوم - حقوق متهم تا قبل از قطعی شدن حکم ۷۸
- ۱- لزوم استماع دفاعیات متهم ۷۸
- ۲- حق حضور متهم در دادگاه رسیدگی کننده ۷۸

- ۳- حق تقاضای متهم جهت تعیین وکیل از سوی دادگاه ۷۸
- ۴- حق متهم در مطالعه پرونده و تحصیل اطلاعات لازم ۷۹
- ۵- تعیین مترجم برای ناشنویان و افراد لال ۷۹
- ۶- حق آخرین دفاع برای متهم ۷۹
- ۷- آزادی متهم در صورت صدور حکم برائت، منع یا موقوفی تعقیب و یا تعلیق اجرای مجازات ۸۰
- ۸- احتساب ایام بازداشت به مدت محکومیت ۸۰
- ۹- حق واکاوی ۸۰
- ۱۰- حق اعتراض به آراء فرجام خواهی ۸۰
- ۱۱- پذیرش عذر موجه در تقاضای تجدیدنظر یا فرجام ۸۱
- ۱۲- حق اعاده دادرسی ۸۱
- ۱۳- عدم پرداخت هزینه دادرسی در دعوای مرور و ریان ناشی از جرم در تجدیدنظرخواهی و فرجام خواهی متهم ۸۱
- ۱۴- معافیت زندانی از پرداخت هزینه دادرسی ۸۱
- ۱۵- تقاضای تخفیف مجازات پیش از پایان مهلت تجدیدنظرخواهی ۸۲
- بخش سوم - مهمترین حقوق متهم، در مرحله اجرای احکام ۸۲
- گفتار سوم - منشور حقوق گواه ۸۵
- گفتار چهارم - آشنایی با اصطلاحات حقوق کیفری ۸۷
- بخش اول - برخی اصطلاحات ۸۷

- بخش دوم - تعلیق اجرای مجازات ۹۰
- بخش سوم - آزادی مشروط زندانیان ۹۱
- بخش چهارم - مسئولیت کیفری اطفال و مجانین ۹۱
- بخش پنجم - معاونت و مشارکت در جرم ۹۲
- گفتار پنجم - تعرض قانونی به آزادی های فردی ۹۳
- گفتار ششم - جرایم قابل گذشت و جرایم غیر قابل گذشت ۹۸
- بخش اول - جرایم که قابل گذشت هستند ۹۸
- بخش دوم - جرایمی که غیر قابل گذشت هستند ۱۰۰
- گفتار سوم - اثر گذشت در جرایم غیر قابل گذشت ۱۰۰
- گفتار هفتم - کفالت در امور کیفری ۱۰۲
- گفتار هشتم - بازداشت غیر قانونی توسط مأمورین ۱۰۵
- گفتار نهم - خودداری از کمک به مصادومین ۱۰۷
- بخش اول - وظیفه شهروندان در مقابل اشخاص در معرض خطر ۱۰۷
- بخش دوم - وظیفه مراکز درمانی در مقابل حادثه دیده ۱۰۸
- بخش سوم - وظیفه راننده در مقابل حادثه دیده ۱۱۰
- گفتار دهم - حدود مسئولیت اطفال و نحوه ی رسیدگی به جرایم اطفال ۱۱۱
- بخش اول - ترتیب رسیدگی به جرایم اطفال ۱۱۱
- گفتار یازدهم - سرقت و مسائل مربوط به آن ۱۱۵

- ۱۱۸..... بخش اول - اگر سرقت در شب واقع شده باشد
- ۱۱۸..... بخش دوم - راهزنی
- ۱۱۹..... بخش سوم - کیف زنی یا جیب بری
- ۱۱۹..... بخش چهارم - سرقت مقرون به آزار یا به طور مسلحانه
- ۱۱۹..... بخش پنجم - سرقت مسلحانه از منازل
- ۱۲۰..... بخش ششم - سرقت مسلحانه از بانک ها، صرافی ها یا جواهرفروشی ها
- ۱۲۰..... بخش هفتم - رقت از مناطق حادثه زده
- ۱۲۰..... بخش نهم - سرقت استفاده غیر مجاز از آب، برق، گاز، تلفن
- ۱۲۰..... بخش دهم - مداخله در مال مسروقه
- ۱۲۱..... بخش دوازدهم - وظیفه سارق در مقابل مال باخته
- ۱۲۱..... گفتار دوازدهم - مال مسروقه را چگونه سرد کنیم
- ۱۲۲..... بخش اول - تکلیف مراجع قضائی در رد مال مسروقه
- ۱۲۳..... بخش دوم - پرسش و پاسخ
- ۱۲۵..... بخش سوم - موادی از قانون مجازات اسلامی
- ۱۲۷..... گفتار سیزدهم - خیانت در امانت
- ۱۲۸..... بخش اول - تعریف خیانت در امانت
- ۱۲۸..... بخش دوم - خیانت در امانت در قانون مجازات اسلامی
- ۱۲۸..... بخش سوم - مفهوم کلمات مندرج در مواد فوق الذکر

بخش چهارم - شرایط سپردن مال امانی	۱۲۹
بخش پنجم - عناصر تشکیل دهنده جرم خیانت در امانت	۱۳۰
گفتار چهاردهم - هتک حرمت و افترا	۱۳۱
بخش اول - ارکان و اجزاء قانونی جرم افترا عبارتند از	۱۳۲
بخش دوم - عناصر تشکیل دهنده جرم افترا	۱۳۲
گفتار پانزدهم - رشاء و ارتشاء	۱۳۶
بخش اول - ارتشاء - ر قانون مجازات اسلامی - (فصل یازدهم - مواد ۸۲۷ به بعد)	۱۳۸
گفتار شانزدهم - ضرب و زخم عمدی و شرکت در منازعه	۱۴۱
بخش اول - شرایط قصاص	۱۴۲
بخش دوم - دفاع مشروع	۱۴۶
بخش سوم - چگونگی طرح شکایت کیفری	۱۴۶
بخش چهارم - طرح شکایت	۱۴۷
گفتار هفدهم - چگونگی احتساب دیه در سال ۱۳۹۶	۱۴۹
گفتار هجدهم - صلح و سازش در دعاوی کیفری و مدنی	۱۵۵
بخش اول - صلح و سازش در جرائم قابل گذشت	۱۵۵
بخش دوم - نمونه سازش نامه	۱۵۷
بخش دوم - شاکیان متعدد	۱۵۷
بخش سوم - صلح و سازش با متهم در جرائم غیر قابل گذشت	۱۵۷

بخش چهارم - اثر گذشت شاکی در جرائم غیرقابل گذشت قبل از صدور حکم قطعی.....	۱۵۸
بخش پنجم - اثر گذشت در جرائم غیرقابل گذشت بعد از صدور حکم قطعی.....	۱۵۸
فصل سوم - دانستنی های حقوق شهروندی در حوزه حقوق خصوصی.....	۱۶۱
گفتار اول - دعوی حقوقی چیست.....	۱۶۲
گفتار دوم - آشنایی با حکم و قرارهای دادگاه.....	۱۶۴
بخش اول - قرارهای دادگاه.....	۱۶۴
۱- قرار اعدای یا دقایق.....	۱۶۵
۲- قرار تحقیق محلی.....	۱۶۵
۳- قرار معاینه محلی.....	۱۶۵
۴- قرار کارشناسی.....	۱۶۵
۶- قرار اناطه.....	۱۶۵
۷- قرارهای قرینه (تمهیدی) و ساده.....	۱۶۶
بخش دوم - نحوه تنظیم و ابلاغ قرارهای اعدای.....	۱۶۶
آثار قرارهای اعدای.....	۱۶۷
بخش سوم - قرارهای قاطع.....	۱۶۷
گفتار سوم - سازش در امور مدنی.....	۱۷۱
بخش اول - گزارش اصلاحی و ماهیت آن در موضوع سازش.....	۱۷۲
بخش دوم - ماهیت گزارش اصلاحی.....	۱۷۳

- بخش سوم - موارد تنظیم گزارش اصلاحی ۱۷۴
- بخش چهارم - قابلیت اجرای گزارش اصلاحی ۱۷۴
- گفتار چهارم - امور راجع به امین ۱۷۶
- بخش اول - وظایف امین ۱۷۶
- بخش دوم - شرایط تحویل مال امانی ۱۷۷
- بخش سوم - وظایف دادگاه در تعیین امین ۱۷۹
- بخش چهارم - فاعل استیفاء ۱۸۰
- گفتار پنجم - از وصیت بزرگواریم ۱۸۰
- بخش اول - اثر حقوقی وصیت نامه ۱۸۱
- بخش دوم - انواع وصیت نامه ۱۸۱
- بخش سوم - شرایط اساسی موصی (وصیت کنند) ۱۸۳
- بخش چهارم - موصی به باید چه شرایطی داشته باشد ۱۸۳
- بخش پنجم - موصی له باید چه شرایطی داشته باشد ۱۸۴
- بخش ششم - ناظر چه کسی است ۱۸۷
- بخش هفتم - دعوای بطلان اجازه از طرف ورثه ۱۹۳
- بخش هشتم - وصیت به ابراء ۱۹۴
- بخش هشتم - عناصر وصیت تملیکی ۱۹۵
- بخش نهم - تلف شدن موصی به ۱۹۷

- بخش دهم - وصیتنامه بر اساس فتاوی مراجع تقلید ۱۹۹
- گفتار ششم - عقد هبه و امور مربوط به آن ۲۰۳
- بخش اول - ارکان هبه ۲۰۳
- بخش دوم - فرق بین عقد و ایقاع ۲۰۵
- بخش سوم - طریقه رجوع از هبه ۲۰۵
- بخش چهارم - نماآت متصل و منفصل عین موهوبه ۲۰۶
- بخش پنجم - تفاوت هبه با صدقه ۲۰۶
- گفتار هفتم - ارث ۲۰۸
- بخش اول - زن چه اموالی به ارث می برد ۲۰۹
- بخش دوم - ازدواج موقت بدون بیع ازنی ۲۱۰
- بخش سوم - ارث بردن زن حتی در طرقي ۲۱۱
- بخش چهارم - ارث مرد دارای چند زن ۲۱۱
- بخش پنجم - ارث بری فرزندان ۲۱۱
- بخش ششم - تحلیل مفاهیم و طبقات درارث ۲۱۲
- بخش هفتم - اسباب و موجبات ارث ۲۱۳
- بخش هشتم - موجب محرومیت از تمام ارث ۲۱۵
- بخش نهم - موجب محرومیت از بعض ارث ۲۱۶
- بخش دهم - کاهش سهم وارث از مرتبه بالا به پایین تر ۲۱۶

بخش یازدهم - ارث در مرگ‌های جمعی	۲۱۹
فصل چهارم - آشنایی با مراجع و محاکم خاص	۲۲۱
گفتار اول - دادسرای ویژه جرائم پزشکی و دارویی	۲۲۲
بخش اول - مسئولیت پزشک نسبت به صدمات ناشی از معالجه	۲۲۳
بخش دوم - تأثیر اخذ برائت از بیمار	۲۲۹
گفتار دوه - آشنایی با تعزیرات حکومتی مربوط به کالا و خدمات	۲۳۰
بخش اول - صلاحیت‌های شعب اداره کل تعزیرات حکومتی	۲۳۱
بخش دوم - رسیدگی به تخلفات اقتصادی افراد و واحدهای غیر صنفی	۲۳۲
بخش سوم - رسیدگی به تخلفات بهداشتی درمانی و دارویی	۲۳۳
بخش چهارم - روند رسیدگی به پرونده‌ها	۲۳۵
گفتار سوم - دادسرای ویژه جرائم بانکی و پولی	۲۳۶
بخش اول - مفهوم جرایم پولی و بانکی	۲۳۶
بخش دوم - مصادیق جرایم پولی و بانکی	۲۳۷
بخش سوم - دادسرای ویژه رسیدگی به جرایم پولی و بانکی	۲۳۸
بخش چهارم - منابع قانونی جرایم پولی و بانکی	۲۳۸
بخش پنجم - مدارک لازم جهت طرح شکایت در دادسرای ویژه جرایم پولی و بانکی	۲۳۹
بخش ششم - وکیل متخصص جرایم پولی و بانکی	۲۳۹
گفتار چهارم - دادسرای ویژه مقاصد اقتصادی	۲۴۰

- ۲۴۰..... بخش اول - کلیات
- ۲۴۱..... بخش دوم - جرایم اقتصادی
- ۲۴۲..... بخش سوم - انتشار اسامی مفسدان اقتصادی
- ۲۴۲..... بخش چهارم - نحوه انتخاب قضات دادسرای جرایم اقتصادی
- ۲۴۳..... بخش پنجم - نحوه ارجاع پرونده به دادسرای جرایم اقتصادی
- ۲۴۳..... گفتا پنجم - دادسرای ویژه کارکنان دولت
- ۲۴۳..... بخش اول - تاریخ
- ۲۴۵..... بخش دوم - دادسرای ویژه کارکنان دولت
- ۲۴۶..... بخش سوم - قانون جرایم کارکنان دولت
- ۲۴۷..... بخش چهارم - جرایم مخصوص کارکنان دولت
- ۲۴۷..... بخش پنجم - شکایت از قضات در دادسرای کارکنان دولت
- ۲۴۸..... بخش ششم - شروع رسیدگی در دادسرای ویژه کارکنان دولت
- ۲۴۸..... بخش هفتم - مدارک لازم جهت طرح شکایت در دادسرای ویژه کارکنان دولت
- ۲۴۹..... گفتار ششم - دادگاه ویژه روحانیت
- ۲۴۹..... بخش اول - تاریخ تشکیل
- ۲۵۰..... بخش دوم - صلاحیت دادسرا و دادگاه ویژه روحانیت
- ۲۵۱..... بخش سوم - ارکان دادسرا و دادگاه ویژه روحانیت
- ۲۵۲..... بخش چهارم - وظایف دادسرا و دادگاه ویژه روحانیت

بخش پنجم - تشکیلات دادسرا و دادگاه ویژه روحانیت	۲۵۲.....
بخش ششم - نکاتی در مورد دادگاه ویژه روحانیت	۲۵۳.....
بخش هفتم - اعتراض به احکام دادگاه ویژه روحانیت	۲۵۳.....
گفتار هفتم - دادسرای ویژه جرائم اینترنتی و سایبری	۲۵۵.....
بخش اول - کلیات	۲۵۵.....
بخش دوم - جرائم رایانه ای چیست؟	۲۵۷.....
بخش سوم - مصادیق جرائم رایانه ای	۲۵۷.....
بخش چهارم - مسئولیت کیفری شخص حقوقی در تحقق جرم رایانه ای	۲۵۸.....
بخش پنجم - کارگروه تعیین مصادیق محتوای مجرمانه	۲۵۹.....
بخش ششم - اقدامات لازم برای طرح دعوی و رایانه ای	۲۵۹.....
گفتار هشتم - دادسرای انتظامی قضات	۲۵۹.....
بخش اول - مبانی تعقیب انتظامی قضات	۲۵۹.....
بخش دوم - تشکیلات مربوط به تعقیب و دادرسی انتظامی قضات	۲۶۰.....
ب) دادگاه عالی انتظامی قضات	۲۶۳.....
ج) محکمه عالی انتظامی قضات	۲۶۶.....
بخش سوم - تفاوت‌های محکمه‌ی عالی انتظامی قضات با دادگاه عالی انتظامی قضات	۲۶۶.....
بخش چهارم - تخلفات انتظامی	۲۶۸.....
بخش پنجم - شیوه‌های شکایت از قاضی متخلف	۲۶۸.....

گفتار نهم - دادسرای انتظامی و کلا	۲۶۹
بخش اول - کلیات	۲۶۹
بخش دوم - شروع به رسیدگی	۲۷۰
بخش سوم - ختم تحقیقات و صدور قرار	۲۷۳
بخش چهارم - موضوعات الف - قرار اناطه ب - استرداد شکایت ج - مرور زمان	۲۷۴
گفتار دهم - سازمان قضایی نیروهای مسلح (دادسرای نظامی)	۲۷۵
بخش اول - کلیات	۲۷۵
بخش دوم - صلاحیت های سازمان قضایی نیروهای مسلح	۲۷۶
بخش سوم - ساختار سازمانی	۲۷۶
گفتار یازدهم - دادگاه انقلاب	۲۷۷
بخش اول - نگاهی به سیر تاریخی شکل گیری دادگاه های انقلاب در نظام قضایی ایران	۲۷۷
بخش دوم - صلاحیت های دادگاه انقلاب	۲۸۰
بخش سوم - تعارض صلاحیت دادگاه انقلاب با دیگر دادگاه ها و رسیدگی به جرایم	۲۹۰
گفتار دوازدهم - دادسرای فرهنگ و رسانه	۲۹۴
بخش اول - کلیات	۲۹۴
بخش دوم - وظایف و اختیارات دادسرای فرهنگ و رسانه	۲۹۵
بخش سوم - قضات دادسرای فرهنگ و رسانه	۲۹۶
بخش چهارم - نحوه شکایت در دادسرای فرهنگ و رسانه	۲۹۶

گفتار سیزدهم - دادسرای امور بین الملل	۲۹۷
بخش اول - صلاحیت دادسرای امور بین الملل	۲۹۷
بخش دوم - مدارک لازم جهت تشکیل پرونده در دادسرای امور بین الملل	۲۹۸
گفتار چهاردهم - دادسرای جرایم امنیتی	۲۹۸
بخش اول - کلیات	۲۹۸
بخش دوم - ماهیت دادسرای ویژه جرایم امنیتی	۳۰۰
بخش سوم - صلاحیت رسیدگی دادسرای ویژه جرایم امنیتی	۳۰۰
بخش چهارم - تفاوت دادسرای ویژه جرایم امنیتی	۳۰۲
فصل پنجم - نظام حقوقی حاکم بر خادان	۳۰۵
گفتار اول - بایسته های قبل از شروع زندگانی مشترک	۳۰۶
۱- معیار های منطقی در همسرگزینی	۳۰۶
۲- آسیب شناسی برخی از ازدواج های امروزی	۳۰۸
۳- آثار و تبعات ازدواج های قانونی	۳۱۱
بخش دوم - نتیجه گیری	۳۱۴
گفتار دوم - حقوق ناشی از دوران نامزدی	۳۱۴
گفتار سوم - تبیین شروط ضمن عقد نکاح	۳۱۴
بخش اول - کلیات	۳۲۰
بخش دوم - شروط ضمن عقد مندرج در قباله نکاح	۳۲۲

- بخش سوم - کاربرد شرایط مندرج در قباله ازدواج..... ۳۲۵
- بخش چهارم - شروط ضمن نکاح را می توان به دو گروه اصلی تقسیم کرد ۳۲۵
- گفتار چهارم - عوامل و دلایل تحکیم مبانی خانواده ۳۳۰
- بخش اول - کلیات ۳۳۰
- بخش دوم - نگاهی روانشناختی به نقش هر یک از زوجین در زندگی مشترک ۳۳۱
- بخش سوم - ریاست شوهر بر خانواده ۳۳۳
- بخش چهارم - حسرت و اشت ۳۳۴
- بخش پنجم - پرورش فرزندان و تربیت نسلی پویا ۳۳۵
- بخش ششم - پرداخت نفقه (هزینه های زندگی) ۳۳۸
- بخش هفتم - تمکین از همسر ۳۳۹
- گفتار پنجم - حقوق و تکالیف مالی زوجین ۳۴۰
- بخش اول - کلیات ۳۴۰
- بخش دوم - مبانی حقوقی مهریه در نکاح دائم ۳۴۱
- بخش سوم - مبانی حقوقی مهریه در نکاح منقطع ۳۴۲
- گفتار ششم - ناباروری و فرزند خواندگی ۳۴۹
- بخش اول - کلیات ۳۴۹
- بخش دوم - فرزند آوری از طریق لقاح مصنوعی ۳۵۰
- بخش سوم - تعریف جنین، نحوه اهداء آن از نظر قانونی و رابطه نوزاد متولد شده با صاحب
رحم اجاره ای ۳۵۲

۳۵۲.....	بخش چهارم - آثار نسب
۳۵۳.....	بخش ششم - احکام نسب
۳۵۴.....	بخش هفتم - فرزند خواندگی
۳۵۵.....	بخش هشتم - شرایط فرزند خواندگی
۳۵۵.....	بخش نهم - چگونگی واگذاری سرپرستی به زوجین متقاضی
۳۵۶.....	گفتار هفتم - نقش داوری در کاهش منازعات خانوادگی
۳۵۶.....	بخش اول - کلیات
۳۵۷.....	بخش دوم - نگاه متون دینی به رفع اختلافات خانوادگی از طریق داوری
۳۵۸.....	بخش سوم - داوری در قانون جدید خانواده
۳۵۹.....	بخش چهارم - تشریفات ارجاع دعوا به داور و حاکم خانواده
۳۶۰.....	بخش پنجم - آیا قاضی در پذیرش نظر داور الزام به تنبیه دارد
۳۶۰.....	بخش ششم - شوراهای حل اختلاف ویژه خانواده
۳۶۱.....	گفتار هشتم - مبانی حقوقی طلاق
۳۶۱.....	بخش اول - کلیات
۳۶۲.....	بخش دوم - عوامل مؤثر بر طلاق
۳۶۲.....	بخش سوم - مشکلات روحی و روانی ناشی از طلاق
۳۶۳.....	بخش چهارم - کودکان مهم‌ترین قربانیان طلاق
۳۶۴.....	بخش پنجم - مشکلات ملاقات با فرزندان بعد از طلاق

- بخش ششم - ضمانت اجرای ممانعت از حق ملاقات ۳۶۵
- بخش هفتم - موارد عدم موافقت با حق ملاقات فرزند ۳۶۶
- بخش هشتم - تکلیف حضانت فرزندان در صورت فوت والدین ۳۶۶
- بخش نهم - آیا می توان طفل صغیر را به مسافرت خارج از کشور برد؟ ۳۶۶
- بخش دهم - تکلیف مهریه در صورت طلاق چگونه خواهد بود؟ ۳۶۷
- بخش یازدهم - طلاق از طرف شوهر ۳۶۷
- بخش دوازدهم - صلاح توافقی ۳۶۸
- بخش سیزدهم - طلاق به درخواست زن ۳۶۸
- بخش چهاردهم - مصادیق رجوع در قانون ۳۶۹
- گفتار نهم - شرایط پس از طلاق ۳۷۲
- بخش اول - کلیات ۳۷۲
- بخش دوم - آسیب های زنانه طلاق ۳۷۲
- بخش سوم - آسیب های اختصاصی مردان ۳۷۴
- بخش چهارم - بین طلاق و دیگر آسیب ها تفاوت قائل شویم ۳۷۵
- بخش پنجم - رجوع بعد از طلاق ۳۷۵
- بخش ششم - رجوع بعد از طلاق باین ۳۷۷
- بخش هفتم - رجوع بعد از طلاق خلع ۳۷۷
- بخش هشتم - رجوع بعد از طلاق مبارات ۳۷۸

بسم الله الرحمن الرحيم

لقد ارسلنا رسلنا بالبينات

وانزلنا معهم الكتاب والميزان

ليقوم الناس بالعدل

«سوره حدید» آیه ۲۴

سخن نویسنده

از مفاهیم و پدیده‌های نوظهوری که از منظر خاص و ویژه‌ای به برابری و عدالت توجه داشته و در نظریات اجتماعی، سیاسی و حقوقی جایگاه خاصی پیدا کرده است مبحث شهروندی است. مقوله «شهروندی» وقتی محقق می‌شود که هر فرد یک جامعه از کلیه حقوق مدنی و سیاسی برخوردار باشند و همچنین به فرصت‌های مورد نظر زندگی از حیث اقتصادی و اجتماعی دسترسی آسان داشته باشند. ضمن اینکه شهروندان به عنوان اعضای یک جامعه در حوزه‌های مختلف مشارکت دارند و در برابر حقوقی که دارند مسئولیت‌هایی را نیز در راستای اداره بهتر جامعه و ایجاد نظم بر عهده می‌گیرند، و شناخت این حقوق و تکالیف نقش مؤثری در ارتقاء شهروندی و ایجاد جامعه‌ای بر اساس نظم و عدالت دارد. اسلام به عنوان یک دین فراگیر که به همه ابعاد زندگی بشر توجه نموده است، دستورات صریح و شفاف برای روابط اجتماعی انسان‌ها دارد و نه تنها به کمال معنوی انسان‌ها توجه نموده است بلکه به چگونگی ساختن جامعه‌ای نمونه نیز توجه دارد. از جمله مسائل مهم حقوق شهروندی در اسلام توجه به کرامت انسانها به عنوان اشرف مخلوقات، ارزش حیات و زندگی افراد، برابری بدون توجه به نژاد، رنگ، پوست و... هدفمند نمودن خلفت انسانها و بیهوده نبودن زندگی انسان می‌باشد.

اعلامیه حقوق بشر و شهروندی سال ۱۷۸۹ م و قانون اساسی ۱۷۹۱ م کشور فرانسه که جایگاه برجسته‌ای در تحولات قرن هجدهم به خود اختصاص داده‌اند، در پی ریزی حاکمیت ملی و انتقال قدرت تصمیم‌گیری از «پادشاه» به «شهروندان» نقطه عطف به شمار می‌روند. در حقیقت در پرتو نگاه جدید به مفهوم حاکمیت، «رعا یا» به مقام «شهروندی» ارتقاء پیدا کرده‌اند و در کنار تعهدات و وظایف از حقوق اجتماعی قابل حمایت بهره‌مند می‌شوند. از این رو قرن هیجدهم میلادی نقش غیرقابل انکاری در عبور «جامعه اقتداگرا» به «جامعه قانونگرا» ایفا می‌کند که از درون آن «جمهوری سوم فرانسه» سر بیرون می‌آورد. بعدها در مقدمه قانون اساسی سال ۱۹۵۸ م فرانسه که آغاز دوره جمهوری پنجم فرانسه است، به طور رسمی پیوستگی خود با «حقوق بشر» اعلام می‌کند. از سوی دیگر، مجمع عمومی سازمان ملل متحد در تاریخ ۱۰ دسامبر ۱۹۴۸ م اعلامیه حقوق بشر را پذیرفت. اعضای شورای اروپا، چهارم نوامبر ۱۹۵۰ کنوانسیون حفاظت از حقوق بشر و آزادی‌های بنیادین را تصویب کردند. رفته رفته مفهوم «آزادی عمده» هم به عنوان مطالبات شهروندان در برابر قوای عمومی قد علم کرده و با مجموعه «حقوق بشری» در هم آمیخت. از دل مفهوم «آزادی» عناصر کوچکتر و فرعی‌تری زاده شدند. از جمله آنها آزادی سیاسی، آزادی مطبوعات، آزادی تجمعات، آزادی دینی، آزادی آموزش و ... می‌باشد. گرچه خود آزادی در این مقاطع تاریخی اوج و حضیضی را تجربه کرد، لیکن این امر مانع از این نشد که «حقوق شهروندی» در اروپا رفته رفته جا باز نکرده و وارد ادبیات حقوقی نگردد.

«شهروندی» (citizenship) مفهوم جذابی است و عموم مردم در جامعه مدرن از آن بهره می‌برند. گروه‌های فکری و سیاسی نیز همواره تلاش دارند از زبان شهروندی برای حمایت از سیاست‌های خود بهره‌برداری کنند.

لیبرال‌های اروپائی بدین دلیل «شهروندی» را ارزشمند می‌دانند که با اعطای حقوق، فضای لازم را به فرد می‌دهد تا فارغ از هرگونه دخالت، منافع خود را دنبال کند و در وجه اساسی

نیز در شکل دادن به نهادهای حکومتی عمومی دستی داشته باشند. بنابراین «شهروندی» به عنوان یک ایده از جذابیت زیادی برخوردار است. از اواخر دهه ۱۹۸۰ م متفکران اروپایی (جناح چپ) «شهروندی» را به عنوان یک ایده بالقوه رادیکال پذیرفتند. در حالی که در گذشته نگرش کلی پیروان تفکران چپ و مادیستی در مورد «شهروندی» بالسوء ظن همراه بود. آن‌ها شهروندی را نه راه حل برای بی عدالتی‌های سرمایه داری بلکه بخشی از خود مشکل به حساب می‌آوردند. در واقع در نظر آنها «حقوق شهروندی» به یک منطق سرمایه داران غش شده است.

شکست کمونیسم کلاسیک، ساماندهی طبقاتی و فهم این مطلب که در جوامع ناهمگون و گوناگون، نمی‌توان به بی عدالتی‌ها را به اقتصاد نسبت داد، باعث شد تا بسیاری از سوسیالیست‌ها در انکار مفهوم «شهروندی» و تبع آن «حقوق شهروندی» تجدید نظر کنند. هرچند این اتفاق نظر دارد که «شهروندی» چر بسیار مطلوبی است اما در این مورد توافق بسیار اندکی وجود دارد که موقعیت شهروندی باید متضمن چه چیزی باشد. چه نوع جامعه‌ای به بهترین وجهی «شهروندی» و به تبع آن «حقوق شهروندی» را ارتقاء می‌بخشد. در فقدان یک ایده واحد از دامنه «مفهوم حقوق شهروندی»، جامع بشری در سیر تحولی خود ناگزیر شده اند حداقل حقوق را به عنوان کف مطالبات شهروندی بپذیرند و هر جامعه‌ای به اقتضاء خود تلاش کند تا این مطالب را هرچه بیشتر و با کست کم و کیفی به نقطه مطلوب برساند.

برای اینکه «شهروندی» دارای مفهوم و جوهره واقعی باشد، شهروندان باید بر مبنای معیارهای عینی و شفاف مورد قضاوت قرار گیرند. لذا «شهروندی» در ابتدا خودش یک قواست و در ادامه زاینده حقوق متعدد دیگری برای شهروند می‌باشد.

از این رو «شهروندی» توانایی افراد را برای قضاوت در مورد زندگی خودشان تصدیق می‌کند و زندگی آنها از پیش به وسیله نژاد، مذهب، طبقه، جنسیت و یا صرفاً از روی یکی از هویت‌شان تعیین نمی‌شود.

موقعیت شهروند به یک حس عضویت داشتن در یک جامعه گسترده دلالت دارد. این موقعیت، کمکی را که یک فرد خاص به آن جامعه می‌کند، می‌پذیرد و به او استقلال می‌دهد. این استقلال در مجموعه‌ای از حقوق انعکاس پیدا می‌کند که هر چند از نظر محتوی در زمان‌ها و مکان‌های مختلف متفاوت‌اند لیکن، همیشه بر پذیرش کارگذاری و فاعلیت سیاسی دارندگان آن حقوق دخالت دارند.

بنابراین، ویژگی کلیدی کلمه «شهروندی» که آن را از «تابعیت» صرف متمایز می‌کند وجود یک اخلاق مشارکت است. به این لحاظ از آنجا که «شهروندی» در مورد روابط انسانی یک تعریف ماده را می‌سازد، که برای همه جوامع در همه زمان‌ها به کار رود بر نمی‌تابد. لیکن، می‌توان گفت که «شهروندی» موقعیتی است که فرد با برخورداری از آن می‌تواند در یک جامعه سیاسی، فرهنگی، و زندگی خود را بر اساس وابستگی‌های متقابل و بر اساس موازین و تعادل حقوق و مسئولیت‌های اجتماعی ساماندهی کند.

«حقوق شهروندی» مجموعه حقوقی است که برای اتباع کشور در رابطه با مؤسسات عمومی مانند: حقوق اساسی، حق استخدام شدن، حق انتخاب کردن و انتخاب شدن، حق گواهی دادن در مراجع رسمی، حق داوری و مصدق و غیره؛ بنابراین واژه مذکور از حقوق سیاسی است.

در کشور ما مسلمان بودن شرط برخورداری از حقوق شهروندی نیست. در واقع حق شهروندی به اعتبار تابعیت برقرار می‌شود. بنابراین این تعریف را تعریف است که «حقوق شهروندی» یک مفهوم نسبتاً وسیعی است که شامل حقوق سیاسی و غیرسیاسی (حقوق مدنی و بهره‌مندی‌های فردی و اجتماعی که دارای صبغه سیاسی نیستند) می‌باشد. از این رو می‌توان گفت که «حقوق شهروندی» شامل هر سه نسل حقوق بشری که در سطح دکترین مطرح شده‌اند می‌باشند. این سه نسل شامل حقوق مدنی و سیاسی، اقتصادی و اجتماعی و حقوق همبستگی می‌باشند.

از طرف دیگر، در برخی از متون حقوقی یک تعریف موسعی از «شهروندی» مورد قبول واقع شده است. فی المثل: «مطابق قانون اساسی ۱۷۹۱ م فرانسه، «شهروندان» کسانی هستند که نه فقط در فرانسه از یک پدر فرانسوی و یا از یک پدر خارجی متولد شده‌اند، یا در خارج از کشور از یک پدر فرانسوی زاده شده‌اند، بلکه آنهایی را هم که در خارج از کشور، از والدین خارجی متولد شده‌اند و به مدت حداقل ۵ سال مقیم فرانسه بوده و در اینجا کار می‌کنند و یا صاحب املاک هستند و یا همسر فرانسوی دارند شامل می‌شود.

قانون اساسی ۱۷۹۱ م فرانسه، تعریف وسیع تری را ارائه می‌کند که به موجب آن یک سال سکونت در فرانسه کافی است. به موجب این قانون، عناوین دیگری نیز پذیرفته شدند. به این توضیح که به رغم این قانون، «بهرند» آن کسی است که یک کودک را قبول می‌کند، یا شخصی مستنی را تغذیه و یا تمام کارهای وی را که توسط هیئت قانونگذاری تأیید می‌شوند که به خوبی شایستگی بشریت را دارا می‌باشد.